

Brandner, Aleš

Mezinárodní konference rusistů ve Vídni

Opera Slavica. 2007, vol. 17, iss. 4, pp. 57-60

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117153>

Access Date: 12. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

tí. Teprve poté se přistupuje k překladu textu jako celku. V kontrolním oddílu D jsou pro zopakování zařazeny materiály z předchozích oddílů, ale rovněž doplňující a rozšiřující texty, které lze chápat jako fakultativní.

Celý text je nejen vhodnou učební pomůckou pro vysokoškolskou výuku ruštiny, a to především v překladatelských disciplínách, je ale i čítankou obsahově zajímavých textů. Mohou jej využít jak vysokoškolští studenti či pedagogové ve vzdělávacím procesu, tak všichni zájemci o problematiku současného Ruska v kontextu sociálních trendů Evropy 21. století.

Na závěr, stejně jako v recenzi druhého dílu řady, bych si dovolil několik kritických poznámek či spíše dobrých rad a doporučení. Řada textů určených pro překlad z češtiny a ruštiny je, dle mého soudu, pro začínající překladatele i přes jejich adaptaci náročná na hledání přesných překladových ekvivalentů. Ty totiž vzhledem k novosti pojmenovávaných skutečností povětšinou nenabízí ani společný rusko-českých slovníček, ani řada dostupných slovníků. Vzhledem k tomu, že se jedná o termíny úzce specifické, mohly by být zpracovány přímo za příslušnými texty drobným písmem pod čarou. Jako vhodný doplněk nácviku překladových dovedností by mohl sloužit zrcadlový překlad vybraných textů poskytující studentovi v počáteční fázi nácviku některá možná překladatelská řešení, byl by odražitěm pro hledání vlastních a kritické hodnocení nabízených řešení. Modifikací tohoto úkolu by mohlo být zařazení zpětného překladu úryvků z vybraných cvičných textů do závěrečného oddílu kontroly.

Ladislav Vobořil

Mezinárodní konference rusistů ve Vídni

Ve dnech 10.-13. května 2007 uspořádal Ústav slavistiky univerzity ve Vídni mezinárodní vědeckou konferenci na téma *Die russische Sprache und Literatur im 18. Jahrhundert: Tradition und Innovationen*. Konference se konala u příležitosti blížícího se životního výročí zesnulé vídeňské rusistiky a slavistiky *Gerty Hüttl-Folter (1923-2000)*. Zasedání se zúčastnili rusisté z osmi zemí: Ruska, Polska, Norska, Německa, Česka, Rakouska, Maďarska a Itálie.

Veškerá jednání probíhala v plénu. První den zahájila konferenci prof. Dr. Julianne B e s t e r s - D i l g e r. Jménem pořadatelů přivítala přítomné a seznámila je s rámcovým programem zasedání. Shromážděné účastníky konference přišel pozdravit děkan Filologické a kulturologické fakulty vídeňské univerzity prof. Dr. Franz R ö m e r. Uvítal účastníky na půdě vídeňské univerzity a popřál jim úspěšný průběh jednání a příjemný pobyt ve Vídni. Zmínil se mj. také o tom, že vídeňská slavistika, a zejména rusistika, byla vždy reprezentována předními odborníky, kteří dosahovali vynikajících badatelských výsledků. K nim patřila i zesnulá jubilantka. K účastníkům promluvil též ředitel Ústavu slavistiky prof. Dr. Stefan Michael N e w e r k l a. V krátkém proslovu zdůraznil nesporný přínos vědecké činnosti zesnulé jubilantky v rozvoji vídeňské rusistiky a slavistiky v období druhé poloviny 20. století. S potěšením oznámil přítomnost její dcery a vnučky. Zahájení se zúčastnil též mimořádný a zplnomocněný velvyslanec Ruské federace v Rakousku Dr. Stanislav O s a d ě i j .

Po oficiálním zahájení následovala dopolední část zasedání. Jako první vystoupil **W. Lehfeldt** (Göttingen), aby přítomným nastínil život a odbornou činnost zesnulé jubilantky. Zdůraznil, že v centru její profesní pozornosti byly především historická lexikologie a tvoření slov, a to v průběhu 18. století, v období, v němž se konstituoval novodobý ruský spisovný jazyk. Proto svolaná konference u příležitosti jejího životního jubilea byla tematicky zaměřena na vývoj jazyka a literatury v tomto časovém úseku. Poté se ujal slova **B. Uspenskij** (Moskva / Neapol). V popředí zájmu jeho vystoupení byla otázka vidu a deixe v ruštině. Připomněl, že deiktická slova jsou součástí řečových aktů. Pokud jde o kategorii vidu, není to deiktická kategorie. Vyložil a upřesnil sémantické rozdíly použití vidu v současné ruštině. Následoval příspěvek, který byl zacílen na některé kulturně-sociální problémy genderové lingvistiky. Přednesla jej **Je. Zemskaja** (Moskva). Jako materiál ke svému výkladu použila dopisy žen zachycené v jednom z děl ruského spisovatele M. Bulgakova. **A. Aleksejev** (Petrohrad) si všiml západoevropských a církevněslovan-ských vlivů při konstituování novodobého ruského spisovného jazyka. V tomto období proniklo do ruštiny na jedné straně velké množství kalků ze západoevropských jazyků, na druhé straně se v mluveném jazyce začala používat celá řada biblických rčení. Otázce tzv. neoslavizmů se věnoval **A. Zoltán** (Budapest). Poukázal na to, že celá řada slavizmů se dostala do ruštiny z polštiny. Polština byla zase ovlivněna latinou, takže mnoho polských výrazů byly vlastně kalky z latiny.

Odpolední zasedání zahájil **H. Keipert** (Bonn). Ve svém referátu rozebíral tvary ruských sloves, jak jsou uvedeny v příručce J. W. Pause (1705-1729) *Anweisung zur Erlernung der Slawonisch-Rußischen Sprache*. Sémantické posuny ruského výrazu „обида“ od 18. století do dnešních dnů popsal **A. Moldovan** (Moskva). Vývoj ruského jazyka na pozadí reformy Petra I. byl v popředí zájmu **A. Brandnera** (Brno). Ve svém vystoupení mj. připomenul, že v 18. století nelze ještě jednoznačně hovořit o stabilizovaném a jednotném spisovném jazyce v dnešním pojetí. Další dva referáty byly věnovány historické syntaxi. **Ju. Kagarlickij** (Moskva) si všiml vedlejších vět přívlastkových uvozených spojkou „кой“. Na konkrétních příkladech demonstroval, jak tato spojka byla v průběhu 18. století postupně vytlačovaná spojkou „который“. **J. Besters-Dilger** (Vídeň / Freiburg) se zabývala změnami v užívání spojek ve vedlejších větách příčinných. Na dokladovém materiálu upozornila na skutečnost, že staré spojky byly v průběhu 18. století nahrazovány novými spojovacími výrazy. Jak zdůraznila, nešlo o francouzské kalky. Zde spatřuje především silný vliv ze strany úředního (jednacího) jazyka.

Ve večerních hodinách se účastníci konference přepravili do Kulturního centra při Velvyslanectví Ruské federace v Rakousku. Byli tam přijati kulturním atašé, který seznámil přítomné s bohatou činností centra. Poté byli pozváni na pohoštění.

Následující den zahájila jednání **E. Małek** (Lodž). Ve svém pojednání se zamýšlela nad „starým“ a „novým“ ve vývoji ruské literatury 18. století. V souladu s akademikem D. S. Lichačovem spatřuje novou dobu ve vývoji ruské literatury od druhé čtvrtiny 18. století. Toto období je charakterizováno sekularizací v širokém slova smyslu (v literárních textech dochází k opuštění duchovních námětů, v jazyce se vyskytují evropeizmy). V 18. století vznikaly překlady z polštiny do ruštiny. Zvláštnosti překladu *Деяний церковных и гражданских* (1719) pořízeného C. Baronijem a P. Skargou, které se týkaly katolického textu přeloženého do církevní slovanštiny na půdě pravoslavné církve, popsala **A. Bolek** (Krakov). **S. Garzonio** (Pisa) rozebral po stránce jazykové překlad italského libreta *La pace degli eroi* od petrohradského rodáka I. Barkova, který vyšel poprvé v roce 1762. Vyjád-

řil myšlenku, že toto dílo by si zasloužilo vědeckého, kritického vydání. K postavě staroruské literatury protopopa Avakuma se vrátil ve svém vystoupení **F. Poljakov** (Vídeň). V jazykovém rozboru díla se zastavil u výrazu „тиран“, jehož sémantický význam vysvětlil z historického pohledu. **J. Reinhart** (Vídeň) se zamýšlel nad otázkou, zda je I. A. Krylov skutečně Puškinovým předchůdcem, jak se zpravidla uvádí v odborné literatuře. Ve svém referátu, bohatém na jazykový materiál, dokázal, že I. A. Krylov byl daleko více napojen na jazyk 17. století, než se běžně traduje.

Odpoledne vystoupila jako první **N. Zapol'skaja** (Moskva). Pohovořila o distinktivních normách spisovného jazyka na počátku 18. století. Na konkrétních příkladech představila rozdílnost názorů na stav jazyka V. K. Tredijakovského a D. K. Kantěmira. Petrovská epocha ve vývoji jazyka bývá označována jako přechodné období od staré ruštiny k ruštině nové. **A. Kretschmer** (Bochum / Vídeň) popsala charakteristické jevy v jazyce osobní korespondence v období od roku 1690 do začátku 18. století. Na základě získaných poznatků se stabilizovaná norma začala měnit právě v období spojeném s vládou Petra I. **G. Neweklowsky** (Vídeň) si všiml vývoje ruské akcentuace u substantiv a sloves v první a druhé redakci písemné památky „Домострой“. Jde o dílo napsané v ruštině. První vydání (tzv. Консульская редакция) pochází ze 16. století, druhé vydání (tzv. Забелинская редакция) vyšlo v roce 1808. A. A. Zalizňak rozlišuje památky západního a východního typu. V tomto případě má jít o památku východního typu, která vznikla na jihu Ruska a postavení přízvuku v textu odpovídá staromoskevskému stavu. V referátu bylo připomenuto, že v druhém vydání zkoumaného díla lze sledovat tendenci novodobé ruštiny v určitém období jejího vývoje k postavení přízvuku na předposlední slabice, jak je tomu v polštině.

Po skončení odpoledního jednání se účastníci konference odebrali na vídeňský ústřední hřbitov, aby se u hrobu zesnulé jubilantky poklonili její památce. Na zpáteční cestě se zastavili ještě u hrobu významného představitele fonologie a jazykového strukturalizmu N. S. Trubeckého (1890-1938), který v posledních letech svého života žil a pracoval ve Vídni.

Jednání konference pokračovalo ještě třetí den. **W. Lehfeldt** (Götingen) se vrátil k tématu francouzských výpůjček v nové ruštině. Vzpomněl přitom na poslední monografii zesnulé jubilantky (*Syntaktische Studien zur neueren russischen Literatursprache. Die frühen Übersetzungen aus dem Französischen*. Böhlau Verlag, Wien 1996), v níž dokládá francouzské vlivy na mluvnický systém ruštiny. Vedle francouzštiny přejímala ruština také výpůjčky z jiných západoevropských jazyků, například z němčiny. Přejímáním germanizmů se zabýval **W. Witkowski** (Krakov). Upozornil na skutečnost, že řada německých přejímek přešla do ruštiny prostřednictvím polštiny, nezřídka přes ukrajinské nebo běloruské území, neboť v 18. století tamější obyvatelé ovládali polštinu. O významu ruskoněmeckého slovníku pro historické studium slovní zásoby ruštiny (vydaný v roce 1797 v Hamburku, autor N. A. Nemnich) pohovořil **A. Fałowski** (Krakov). Uvedený slovník zachycuje výrazy pro různé typy výrobků a obsahuje 928 lexikálních jednotek. **S. Mengel** (Halle) analyzovala ruské překlady díla *Anmerkung über die Russische*, které byly pořizeny v průběhu 18. století. Tyto překlady mohou poskytnout představu o stavu ruštiny na počátku 18. století. Vznik přechodníků v ruštině a jejich podoby na počátku 18. století byly v popředí zájmu **J. I. Bjørnflaten** (Oslo). Svě výzkumy konfrontoval s názory běžně tradovanými v historických gramatikách, s nimiž polemizoval.

V odpoledním programu byla ještě dvě vystoupení. **G. Sauberer** (Vídeň) pohovořila o významu překladů v 18. století a interkulturní komunikaci typické pro toto období. Jak už bylo zmíněno i v předchozích vystoupeních, je to období, kdy ruština obohacovala svou slovní zásobu četnými přejímkami ze západoevropských jazyků (abstraktní lexikon, terminologie, frazeologizmy). **S. Newerkla** (Vídeň) vzpomněl situaci v období českého národního obrození. Jeho vídeňští představitelé udržovali ve druhé polovině 18. století kontakty s Ruskem.

Po každém referátu následovala diskuse, která potvrdila, že vystoupení účastníků řešila aktuální problémy.

Po odpoledním zasedání třetího dne trvání konference následovalo její oficiální ukončení. Účastníci konference zbývající část dne strávili pobyt v hostitelském městě podle svého individuálního zájmu. Následující čtvrtý den byl podle programu jejich dnem odjezdu.

Přednesené referáty budou přičiněním pořadatelů konference uveřejněny v samostatném sborníku. Jeho vytištění se plánuje na první polovinu příštího roku, kdy bude vzpomenuo životního výročí zesnulé jubilantky, jejích nedožítých 85. narozenin.

Aleš Brandner

Udělení čestného titulu doktora honoris causa prof. Valeriji Michajloviči Mokijenkovi, DrSc.

Univerzita Palackého v Olomouci udělila dne 17.01.2007 v Arcibiskupském paláci čestný titul doktora honoris causa prof. Valeriji Michajloviči Mokijenkovi, DrSc. Slavnostní události se zúčastnili představitelé mnohých českých a zahraničních vysokých škol, zástupci Magistrátu města Olomouc, Olomouckého kraje a Olomouckého arcibiskupství. Čestnými hosty byli Generální konzul Ruské federace v Brně Viktor Sibiljov a ředitel Domu ruské vědy a kultury v Praze, rada velvyslance Ruské Federace Boris Ionov. Na slavnostním zasedání vědecké rady Univerzity Palackého a vědecké rady Filozofické fakulty UP titul čestného doktora byl udělen zároveň zakladateli české sinologie doc. A. Palátovi, CSc.

Prof. Valerij Michajlovič Mokijenko, DrSc. je významným evropským lingvistou. Vzhledem k jeho dlouholeté tvůrčí spolupráci se slavisty mnoha zemí, na níž měla možnost se katedra slavistiky FF UP v Olomouci rovněž podílet, považovali učitelé olomouckého slavistického pracoviště za čest pro celou univerzitu udělit prof. V.M.Mokijenkovi čestný titul *Doctora honoris causa*.

V současné době je prof. V.M.Mokijenko profesorem Petrohradské univerzity a univerzity v Greifswaldu. Narodil se v r. 1940 ve městě Izmail. Absolvoval bohemistiku na Petrohradské státní univerzitě, kde v roce 1969 obhájil kandidátskou disertaci na téma *Lingvistická analýza místní geografické terminologie* a v r. 1977 doktorskou disertaci na téma *Protiklady frazeologie a její dynamika*.

V.M.Mokijenko je autorem více než 723 prací z oblasti lingvistiky (rusistiky a slavistiky), z toho je 54 knih. Své statě publikoval zejména v časopisech *Otázky jazykovědy*, *Slavjanovedenije*, *Filologičeskije nauki*, *Russkaja reč*, *Movoznavstvo*, *Slavia*, *Revue des*